

Nowiny Raciborskie

Pismo dla ludu polsko-katolickiego.

Nowiny Raciborskie z bezpłatnym dodatkiem »Rolnik« wychodzą trzy razy w tygodniu, we wtorek, czwartek i sobotę. Kosztują na kwartalny poczet 100 mk. agentów 1,20 mk., z dostarczaniem w dom przez listowego 1,44 mk. — Ogłoszenia przyjmuję się za opłatą 15 fen. od jednołamowego wiersza drobnego w dziale ogłoszeń a 60 fen. od dwułamowego wiersza reklamowego na trzeciej stronie. Miejscze regulowanie racunku w Raciborzu. W razie konkursu lub sądowego sklagania należytości wszelki rabat ustaje. — Telefon nr. 253.

Sejmik oświatowy.

W Poznaniu odbył się w ubiegłym tygodniu szósty Sejmik oświatowy Towarzystwa Czytelni Ludowych. Z powodu wojny był udział w Sejmiku słabszy niż w latach poprzednich. Ze względu na przepisy wojenne trzeba było Sejmik zgłosić władzy policyjnej, która przysłała do dozorowania komisarza Böhmera.

Sejmik zajął prezes Towarzystwa Czytelni Ludowych p. Szczaniecki. W dłuższym przemówieniu przedstawił strasne skutki wojny, które przyczyniły się do osłabienia działalności Czytelni Ludowych. Wobec tego, że duzo pracowników powołanych zostało pod broń, zarząd był zmuszony powołać do pracy panie, a za gotowość, z jaką podjęły pracę w dziedzinie oświatowej, należy się im serdeczne podziękowanie.

Po utworzeniu biura wysłano telegram holdowniczy do Najprzew. ks. arcybiskupa Dalbora.

Z kolei porządku obrad sekretarz zarządu głównego ks. Antoni Ludwiczak przedstawił sprawozdanie za czas od 1 lipca 1914 roku do 30 czerwca 1915 roku. Ze sprawozdania tego podajemy następujące szczegóły:

Był to czas ogólnego zastaju, a mimo wszelkich starzeń dotąd niema jeszcze widoków, aby czytelnictwo ta lepsze weszło tory, dopóty trwa wojna. Stąd też sprawozdanie jest bardzo krótkie, dające pogląd ogólny na działalność komitetów poszczególnych.

Zarząd Główny odbył w tym czasie cztery zebrańia. Przedmiotem obrad była bezustanna troska o biblioteki i organizację. Owocem rozważań tych były odezwy w czasopismach i orędziach wysypane do prezesów komitetowych.

Na początku wojny Zarząd, w obawie o biblioteki wobec bliskości terenu walki, która przeniosła się nawet w niektóre powiaty zorganizowane, wydał odezwę, aby książki z obiegu wycofać, a następnie biblioteki sięgnęły do składnic powiatowych.

Tajemnica poławiacza perły.

(ciąg dalszy)

Kapitan odgoczył kilka kroków i calem ciałem rzucił się na drzwi, bijąc w nie jednocześnie swymi silnymi pięściami i krzycząc straszny, ochrypły z silnego wstrząszenia głosem:

— Otwórzcie otwórzcie!

Jednocześnie Artur zaczął pociągać za dzwonek, prowadzący do kajut, którym kapitan zwolnywał załogę. Ale ani uderzenia, ani dzwonienie nie wywarło pożądanego skutku.

Nikt się nie zjawił i nikt nie pytał o nic i »Albatros« płynął spokojnie dalej.

Nareszcie zamknęci usłyszeli pewien ruch na pokładzie. Nad ich głowami poczęły się rozlegać kroki i gwar zmieszanych głosów uderzyły o ich uszy.

— To bunt! To rebelia! — krzyknął Stuermer. — A, lotry zbrodziele!

— To ci panie wypadek! — zawołał kucharz. — Ale nas na dobre zamknęli. Co teraz będzie kapitan? Te osły iby wyobrażały sobie, że dadzą sobie radę bez nas, to jest pana kapitana i bozemnie, bo jestem przekonany, że pomiędzy nimi niema ani jednego, któryby umiał choć trochę gotować.

— Zamknęli! uwieziony na własnym moim statku! — krykał kapitan, tocząc wokół pociemnieli od wściekłości oczyma, podczas kiedy rysy jego twarzy skurczyły się dźikim jakimś wyrazem, a obrzydzenie potoczące zdawała się rosnąć jeszcze.

— Mnisi, kapitana Stuermera, ośmiesili się te lotry zamknąć we własnej mojej kajucie! — wołał unosząc się coraz bardziej. — Teraz owinąłem moim statkiem, moim ukochanym »Albatrosem«. W ich brudne ręce dostali się moje czysty, dumny okręt i niewiadomo do jakich żbrodniczych celów służyć im będzie. Ach, żeby ich plonu na cyusto spaść, gdyby potop smął ich z powie-

Zawieszaniu temu część powiatów uczyniła zadostępnie powiaty, nie mające składnic powiatowych, pozostawiały biblioteki na miejscu, poleciwszy bibliotekarzom, książek po wycofaniu nadal nie pozycjać. Znowu inne powiaty, czy to wobec konsternacji wojennej, czy braku ludzi, wezwani Zarządu posłuchi nie daly, zostawiając biblioteki na lasce Bożej.

Na początku roku bieżącego niebezpieczenstwo bezpośrednio minęło, a ludzie ochloneli z pierwszego przerażenia. Wówczas postanowiono, o ile to się da biblioteki wprowadzić w ruch, tem bardziej, że ludzie sami domagali się tego. Przy końcu zaś roku sprawozdawcze wysłano orędzie do komitetów, zachęcając do podjęcia pracy oświatowej w całej pełni.

Po temu Zarząd zajmował się na posiedzeniach swoich kwestią dostarczania książek chorym, rannym, żołnierzom w polu, internowanym i t. d.

Biuro staralo się utrzymywać łączność z komitetami przez wysyłanie odezw i udzielanie rad organizacyjnych. Poza tem zauważano komitety, aby donosiły o lazaretach wojennych, o ile tam byli żołnierze polscy.

Ogółem wysłano książki do powiatów 7239 na kwotę 9564,08 marek.

Dla poglądu podjęły wysyłkę książek z ostatnich trzech lat: w roku 1912–13 24.844 książki, w roku 1913–14 43.507 książek, w roku 1914–15 7239 książek. Z tych 7239 książek wysłano przeszło połowę w lipcu, a więc w miesiącu przed wojną. Zastój tłumaczy się okolicznościami wojennymi.

Zaraz w pierwszych tygodniach po wybuczu wojny instytucja zajęła się dostarczaniem książek chorym żołnierzom w lazaretach i żołnierzom w polu. Później wysłano także książki rodakom naszym internowanym w obrebie Niemiec. Praca tak początkowo skromna, urosła dzisiaj do rozmiarów bardzo poważnych. W tym celu ogłoszono odeszwę do społeczeństwa z prośbą o poparcie w książkach i datkach pieniężnych. Społeczeństwo poparło zabiegi. Przysypano liczne roczniki i książki, a także i datki pieniężne.

rzchni ziemi. Ach, lotry, złodzieje, rabusie! Puśćcie mnie, muszę te drzwi wywać!

Stuermer chciał się znowu rzucić na drzwi, aby je ciężarem swego olbrzymiego ciała wyważić, gdy od zewnątrz rozległy się uderzenia młotka, od których zadrzały ściany kajuty.

— Co to jest? — zawała Artur.

— Czyż nie rozumiecie? — zawała Stuermer głuchym, zdławionym głosem. — Lotry przybijają do drzwi żelazne sztabki. Prawie wszyscy pracują przy tem i zaraz skończą. Ale też wtedy ciężko moja, ale żadna siła tych drzwi nie wyważi i będziemy uwiezione a może i zgubieni!

Z zewnątrz dochodziły jeszcze uderzenia, widać majtki starannie wzmacniały okucia.

— No, już nas zabili — rzekł Bracke. — Teraz, jeśli tylko im się podoba, mogą nas spokojnie zgłodzić, gdyż ten kawałek bęszyka, co się został na stole i ta odrobina zimnej herbaty nie na długo nam starczy, a do Hamburga jeszcze daleko.

— Do Hamburga! — zaśmiał się Artur. — Jestem pewny, że lotry zmieniają kierunek. Niepodobna przypuszczać, aby płynęli dalej przez morze Czerwone, gdyż już od Aden władze portowe zaczynają przeglądać papiery i wymagają ich przedstawienia sobie. Na to się przecież rabusie narazić nie mogą.

— Już wykręcą! — zawała kapitan. — Uważacie, Albatros zmienia kierunek! Ci złoczyńcy pragną wiodoczaśnie przybyć do brzegów Afryki. W każdym razie z północno-zachodu skierowali się obecnie na południe-wschód.

— Nie jestam pewien, ale zdaje mi się, że zachowanie się załogi jest w jakiej zależności od tajemnicy Syugaleza i tego francuskiego agenta. Dla mnie wszystko to razem wiąże się w jaką nierożwikałą zagadkę — rzekł po chwili namysłu Artur.

— Nie zdaje mi się, aby jedno z drugiem miało jakikolwiek łączność — odrzekł Stuermer. — Ta sprawa przedstawia mi się daleko prościej. Sternik jest wprost skołoszonym lotrem. Nie jestem ja pierwszym kapita-

Popły na książki i prośby tak były liczne, że Zarząd nie mógł im w przybliżeniu zadostępnić, gdyby nie przyszła z pomocą kasa arcybiskupia, przekazując kilka tysięcy marek na książki, do nabycenia i książek budujących, następnie zaś Rada Narodowa na książki dla bezdomnych, internowanych w obrebie Rzeszy niemieckiej. Dzisiaj nie ma obozu lazaretu, któryby na wniosek książek nie zdebrały. Liczne listy dzięckujące a serdeczne świadczą, że ta praca spełniona czynem Samarytanina, przynosząc ulgę chorym, a pocieche internowanym.

Sprawozdanie kasowe wykazuje:

Dochodu	26 325,96 mk.
Rorochodu	15 382,96 mk.

Saldo na rok 1915–16 10 943,00 mk.

Ksiądz Ludwiczak objął i sprawozdanie głównego Zarządu Towarzystwa Czytelni Ludowych, dając wykreszący pogląd na działalność w dziedzinie oświatowej. Podkreślił, że działalność ta nie spotyka się z przeszkodami ze strony władz politycznych, co jest zupełnie zrozumiałym, gdyż Towarzystwo Czytelni Ludowych przyczynia się przecież do szerzenia oświaty i w ten sposób ułatwia pracę władz. Zarząd Towarzystwa jest szerzenie oświaty zdrowej, aby społeczeństwo polskie wychować na obywatele uswiadomionych i duchowych. Do lazaretów i dla jeńców wysłano 22 tysiące 460 książek.

W końcu swego przemówienia ksiądz Ludwiczak prosił gorąco o dalsze zasianie książkami Zarządu głównego, aby mógł z korzyścią pracować w dziedzinie oświatowej. Zachęcał do urządzenia odczytów oświatowych, podnosząc, że w obrebie piątego korpusu armii władz nie zakazyły zebran. Gdy wyciągną wszyscy siły, po ukończeniu wojny Towarzystwo Czytelni Ludowych będzie mogło podjąć energicznszą pracę w dziedzinie oświatowej.

Marszałek Sejmiku, p. doktor Celichowski, podziękował księdzu Ludwiczakowi za piękne, wyczerpujące sprawozdanie.

nem, przeciwko któremu się buntują i nie pierwszy. Albatros będzie służył zbrodni.

— Czy nie przypuszczacie, kapitanie, że dobrze było pomówić z tymi ludźmi? — zapytał po chwili namysłu Artur.

— Pomówić? — powtórzył kapitan. — Wolelibym sobie uciąć język!

— Gdybyśmy tylko wiedzieli, jak to będzie z jedzonem — westchnął Bracke. — Czy te psy nie zechają natułaj zagiadnić. Kapitanie, to byłoby straszne, gdyby państwa kolata zaciągnął się na więzienie; widziałem taką salatkę w teatrze i byłem bardzo warusowany, widząc jak cieślący umierały z głodu.

W tej chwili prsy drzwiach dokoła się słyszać jakieś tarcie, czy drapanie i uderzanie młotka, mniej więcej na wysokość człowieka od ziemi.

— Nie adaje mi się, aby mieli zamiar nas głodzić — rzekł Artur — gdyż widocznie starają się wyciąć we drzwiach otwór.

Młody kupiec nie omylił się. W kwaterze późno we drzwiach ukazał się otwór wielkości głowy ludzkiej, przez który wyjrzała twarz sternika Mac Toddy. Zaledwie kapitan ujrzał to wstępnie, czerwone od trusków oblicze Szkota, ręka jego mimowoli schwyciła za rewolwer i wymierzyła go w głowę nikczemnego zdrajcy. Artur schwycił go za ramię i zawała:

— Na milosierdzie Boskie, co chcesz uczynić kapitanie! Jeżeli strzelisz, wszyscy będziemy zgubieni!

— Młody pan ma rację, kapitanie Stuermer — rzekł ironiczny głosem Szkot. — Jeżeli strzelisz, zamknąłeś okienko i umieracie noble z głodu.

— Lotris! — krzyknął Stuermer, zbliżając się do drzwi i patrząc błyszczącym od wściekłości wzrokiem w twarz Szkota. — Zadam od siebie, ja, twój kapitan, aby natychmiast drzwi od kajuty otworzył, gdyż inaczej będą was wszystkich uważać za buntowników, rabusów i rozbójników. W pierwszym porcie nie miele was sensu żona kara.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

W dyskusji nad sprawozdaniem zabrał głos pan mucus dr. Celichowski z Poznania, członek Zarządu głównego, podnosząc, że gdy groziła inwazja rosyjska, odzywały się głosy, aby przechowywano książki w miejscach bezpiecznych. Wobec zmienionych warunków Zarząd główny do tych nawoływań nie potrzebował się zastosować. Nawoływał do gorliwej pracy w komitetach i do reorganizowania komitetów tam, gdzie ich członków powołano pod broń. Natomiast tam, gdzie reorganizowanie komitetów jest niemożliwem, Zarząd główny postanowił mianować delegatów.

Marszałek Sejmiku zwraca uwagę, że zastój, jaki chwilowo powstał, nie polega właściwie na braku sił, lecz raczej na oziegłości. Ma jednak nadzieję, że praca oświatowa wejdzie znowu na dobre tory.

Odeczwa.

Wobec grozy położenia i straszliwej nędzy rodaków naszych, mieszkających na ziemiach polskich, objętych pożogą wojenną, postanowiliśmy niżej podpisane organizacje naznaczyć na korzyść tych nieszczęśliwych

„Dzień zupełnej wstrzemięźliwości”
na święto Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny,
dnia 8. grudnia 1915 r.

Nikt z nas nie zaprzeczy, że podczas kiedy tam bracia nasi wiodą żywot o gładzie i chłodzie, w boli i nędzy, my zawsze jeszcze holdujemy zbytkownym na-wykniemionem. Policzny grosze, wydane na niepotrzebne zgoda rzeczy, a dołączymy się setek, a nawet i tysięcy, które tyle troszki odrzucić można.

Nader drobną będzie to więc ofiara, jeśli każdy z nas w tym jednym dniu odmówi sobie jakieś przyjemności. Palący niesie wyrzeką papierosa i cygara, uzywający napojów niech się od nich wstrzymają, kobiet i dzieci niech odmówią sobie w tym dniu laski i słodyczy. Słownem każdy z nas niech się wystrzega wszelkich niepotrzebnych wydatków, w zamian za to siedem złotych ofiarę, na jaką go stać na głodnych współbraci.

Wiemy, że wiele jest takich, którzy bez nawoływań dawno już wyrzekają się stale osobistych przyjemności na rzecz ofiar wojny. Niechże i ci — prosimy o to serdecznie — złożą w dniu tym do wspólnej szkatuły daniny, byśmy mogli pod hasłem pięknej idei wstrzemięźliwości, okazać nieszczęśliwym braciom naszym jak najwyższą sumę składek płynących z gorącego współczucia dla ogromu ich niedoli.

W sbożnych usiłowaniach naszych, niechaj nas wspomaga Przeczysta Panienna, której święto ma być dniem ofiarności naszej.

Niechaj dobrej woli naszej przywieca i nas zache-ca do ofiar niebios Królowa, »co Jasnej broni Często-chowy i w Ostrej świeci Bramie».

Ona, co panuje w sercach naszych i przemawia do nas w pieśniach matczynych, Ona, co bogosławia zasłonem lesieńskim i kwieciem darzy w miesiącu, czci Jej poświęceniem!

Ona, co jest dziś jedyną Ucieczką i Nadzieją nieszczęśliwej i tułaczej braci naszej!

Wzywany do pięknego czynu w Jej święte Imię, którymi sam odmówić swej pomocy?

Jesteśmy pewni, że w dniu 8 grudnia nie będzie wśród nas nikogo, który nie złożył ofiary, ofiary ho-jnej na bezdomnych braci naszych.

Centralny Komitet Wyborczy, Główny Komitet Wyborczy dla Westfalii i Nadrenii oraz prowincji są-siednich. Rada Narodowa. Rada Wyższa Konferencyjna. Wicewojewoda Paul. Straz. Towarzystwo Czytelni Ludowych. Towarzystwo Naukowe w Toruniu. To-warzystwo Pomocy Naukowej dla Prus Zachodnich. Związek Fabrykantów Polskich. Związek Kapitanów „U-nitac». Związek Księży Abstynentów. Związek Kółek Rolniczych w Prusach Zachodnich. Związek Kół Spie-wackich. Związek Katolickich Towarzystw Robotników Polskich. Związek Sokoliów Polskich. Związek Skau-tów. Związek Ziemiańców. Związek Towarzystw Kobiet Pracujących. Związek Towarzystw Ludowych w Prusach Zachodnich. Związek Towarzystw Młodzieży. Związek Towarzystw Polskich w Berlinie. Związek Towarzystw Przemysłowych. Związek Towarzystw Poli-sto-Katolickich w Niemczech. Związek Towarzystw „Wyzwolenia». Związek Towarzystw Wzajemnej Po-mocy Towarzystw Polko-Katolickich dla Westfalii, Nad-renii i powiatów sąsiednich. Związek Ziemiańców. Zje-dnoczenie Katolickich Towarzystw Kobiety Oświa-towych. Zjednoczenie Młodzieży Kupieckiej. Zjednocze-nie Zawodowe Polskie w Katowicach. Towarzystwo Katolickiej Opieki Dworcowej w Poznaniu. Sodalicy Panów. Związek Towarzystw Kupieckich. Związek Zię-bków Bractwa Kwestarskiego. Związek Towarzystw Organi-stowskich archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej.

N. B. Uprasa się wszyscy Zarządy Towarzystw Polskich, aby na najbliższym zebraniu niniejszą odezwę przeczytały, wyjaśnily i do datków dnia wyznaczonym członków sachecaly.

Wszystkie zaś Związki, które przez zapomnienie pominięto, uprasza się — o ile z edezą się solidaryzuja — o zgłoszenie podpisu pod adresem: »Składnica Abstynencka, Poznań, Sw. Marcia 69 I.

Co tam słychać w świecie.

Z Jasnej Góry.

Zgodnie z zapowiedzią, w ubiegły czwartek po po-ludniu, wobec delegata biskupiego, m. kanonika Kryni-ckiego, odbyły się wybory przeora O. O. Paulinów na Jasnej Górze na miejsce zmierzonego w dniu 16 ub. m. przeora s. p. Justyna Wielońskiego.

Po obliczeniu głosów, przed połocia, okazało się, że wybór padł na O. Wincentego Olszewicza. Wice-przeorem został O. Piotr Markiewicz, do tymczasowy zastępca zgłoszonego przeora. Wybory zakończono odświęt-niem »Te Deum».

W nocy z piątku na sobotę, drogą na Cieszyn, nad-szła depesza od Olca św., unieważniająca czwartko-we wybory przeora O. O. Paulinów na Jasnej Górze. Jednocześnie nadeszła druga depesza do biskupa ku-jawsko-kaliskiego ks. St. Zdzitowicznego z poleceniem mianowania na czas nieograniczony tymczasowego ad-ministratatora klasztoru Jasognickiego z posiad. O. O. Paulinów.

Kitchener w Atenach.

Z polecenia rządu angielskiego przybył angielski wódz naczelný lord Kitchener do Aten i miał dłuższe posłuchanie u króla greckiego. Również miał półtora-godzinna naradę z greckim prezesem ministrów Skulu-disem. Treść tych narad trzymana jest w tajemnicy.

Wojna.

Wiadomości urzędowe z pola walki.

Główna kwartała, 24-go listopada. (W. T. B.) Z zachodniego pola walki. Zadnych ważniejszych wypadków nie było.

Angielski wódz naczelný próbował powątpiewać o prawdziwości urzędowego niemieckiego sprostowania, iż wszystkie wojska, biorące udział we walkach pod Loos 8 października nie straciły — jak twierdzono po angielskiej stronie 7 — 8 tysięcy ludzi, tylko 763. Na to nie mamy żadnej odpowiedzi.

Z wschodniego pola walki. Armia general -feldmarszałka von Hindenburga. Na południe - wschód od Rygi wpadło w atak na Berseka-Münde, w którym przeciwnie wyparto Rosjan z tej miejscowości, 6 oficerów i 700 chłopów w nasze ręce. Dwa karabiny maszynowe zostały zdobyte. Wysunięty posterunek w Janopolu (na południ od Illiuk) musiał się przed rosyjskim atakiem cofnąć. W silnym kontrataku zajęto jednak folwark ten z powrotem.

Armia general -feldmarszałka księcia Leopolda ba-warskiego. Położenie bez zmiany.

Armia generała von Linsingena. Ataki rosyjskich oddziałów na południ-wschód od Czarterysta i pod Dubisczami (na południ od klesi Kowel - Rowno) zostały odparte. Zabrano 50 jeńców i zdobyto 3 karabiny ma-szynowe.

Z pola walki na Bałkanie. Mitrowica została przez wojska austro-węgierskie. Prisina przez wojska niemieckie zajęta. Serbowie cofnęli się na zachód od Prisiny po za Sitnicę.

Naczelné dowództwo armii.

Wiadomości z austriackiego sztabu generalnego.

Wiedeń, 23 listopada. (W. T. B.) Urzędowo do-noszą: Z rosyjskiego pola walki. Zadnych ważniejszych wypadków.

Z włoskiego pola walki. Zacięto walki o przyczółek mostu pod Górz i na brzegu wyżej pod Doberdo trwa-ja dalej. Kilka ataków włoskich na Podgóre zostało krwawo odpartych. Ostrzelanie miasta Górz w czasie od 18 do 21-go listopada spowodowało znów znaczne straty w ludziach i skodzie; 20 osób cywilnych zostało zabitych, 30 rannych, 46 budynków całkowicie zburzo-nych, 250 silnie a 600 lekko uszkodzonych. Wczoraj rzucono Wlosi znów kilkaset ciężkich bomb do miasta. Na wyżynie pod Doberdo udało się nieprzyjacielowi nasz front na południe - wschód od góry San Michele przejściowo odrzucić aż do zachodniego brzegu San Martino. W nocnym ataku zajęliśmy znów w całości nasze pozycje. Kilka szturmów włoskich na wschód od Selz zostało odpartych. Dwoch naszych lotników rzu-calo bomby na Arsiero.

Z południowo-wschodniego pola walki. Austro-węgierskie wojska, walczące nad górną Driną, atakują czarnogórskie pozycje na Kuzorze i na południ-wschód stamtąd. Prilepolje zostało zajęte. Walki na Kosowem Polu mają przebieg pomysły. Wojska nasze w Jbara-wiczą 6 kilometrów na południ od Mitrowicy, wojska niemieckie o pół dnia marszu na południ od Prisiny. Bulgary postępują przez Jegowac i Planicę naprzód.

Zastępca szefa sztabu generalnego
v. Höfer, feldmarszałek-lejtenant.

Uczymy dzieci czytać i pisać po polsku!

Wiedeń, 24 listopada. (W. T. B.) Urzędowo do-noszą: Z rosyjskiego pola walki. Na całym froncie nic nowego.

Z włoskiego pola walki. Przyczółek mostu pod Góra stał także wzoraj pod ożwionym ogieniem artylerystów w walkach piechoty niemiamost nastąpiła prze-waga. Tem zacięcie walczono po obu stronach góry San Michele. Na południ tej góry wdarły się silne oddziały włoskie po południu w nasze pozycje, lecz w kontra-taku zostały z wielkim stratami dla Włoch odparte. Próbę ataków na nasze pozycje na górze Del Sei Busi została przez nasz ogień unicestwione. Na zapór na drodze pod Zegorą rzucił przeciwnik ciężkie bomby, które wydawały się siebie trujące gazy. Na południowym froncie w Tyrolu ostrzelano znowu dwórce ko-lejowy i stara część miasta Riwry.

Z południowo-wschodniego pola walki. Pod Privoj sforsowały nasze wojska przeście na południowy brzeg Limu. Na południ od Nowego Basaru postępują wojska austro-węgierskie ku granicy czarnogórskiej. W zaciętych walkach wyparty wojska austro-węgierskie nie-przyjaciela z jego pozycji na południ-wschód od Mitrowicy i wkroczyły do tego miasta. Zabrali 700 chłopów do niewoli, w tym 4 oficerów. Takie Prisina została Serbom przez wojska niemieckie wydarcie.

Zastępca szefa sztabu generalnego
von Höfer, feldmarszałek-lejtenant.

Bulgarskie wiadomości urzędowe.

Sofia, 23 listopada. (W. T. B.) Walki o Prisine toczą się dalej. W okolicy Gilani wzrosły dotychczas 7000 chłopów do niewoli i zdobyliśmy dwa karabiny ma-szynowe i cztery armaty.

Sofia, 24 listopada. (W. T. B.) Walki na Kosowem Polu trwają dalej. Zdobylismy 6 haubic, 2 pułki działa, mnóstwo amunicji i materiału wojennego, oraz wzrosły liczby jeńców.

Rozpaczliwe położenie w Serbi.

Matice dowiadują się ze Saloniki, że sekretarz po-solestwa rosyjskiego w Serbi. Jakoncow, przybywający z Mitrowicy po prze Albańskim, podał o Serbi garsz szczeć, następujących: »Należy przypuszczać, że per-sona poselstwa rosyjskiego wpadła w ręce Bułgarów, gdyż jest rzeczą niemożliwą, żeby Serbowie zdolili się opuścić nacierającym wojskiem. Walczliwość Serbi jest wielka, ale wielka jest też ich medza. W Mitrowicy nie ma już ani zdobla chleba, a ludność żyje tylko fara. Przyjaciół przybywa z wielkim opóźnieniem i ogranicza się do tych zaledwie wózków matki, sprzedanych przez Albanców.

Stary król serbski walczy w rowach strzelniczych w mundurze prostego żołnierza i szuka wprost kamieni. »Gdy zostanę zabity — mówi — możecie uciszyć albo poddać się. Zdaniem posiały odystanie Starej Serbi jest już niemożliwe, a uratowanie Nowej Serbi wiele problematyczne. (Wat).

Kuropatkin przeciw Bułgarom.

Pariz, 22 listopada. (W. T. B.) Matice dowia-dują się, że generał Kuropatkin mianowany został gło-wnodowodzącym wojsk rosyjskich przeciw Bułgarom.

Zatopione okręty.

Geneva, 23-go listopada. (T. U.) Petit Journal donosi z Rzymu, iż wioski parowiec »Bormida» zosta-ła na morze Srdzieniem stopedowany przez nieprzyjacielską łódź podwodną. Podróżni zostali uratowani.

Londyn, 23 listopada. (W. T. B.) Angielskie pa-rowce »Merganser» i »Hallandskire« zostały zatopione. Załogi zdolano uratować.

Z bliska i z daleka.

Raoiborx. Za przekroczenie niezwykłych cen na maslo skazała tutajca iżba karła kupca Massa Wanju z Kędzierzyna na 20 marek. handlarze Vale-skie Słusalek, również z Kędzierzyna, na 30 marek gru-wny. Cboje brali 20 odnośnie 10 fen. wiele po nad-ceny ustanowione.

Dla zacieczenia do zbierania miesięcznych u-lejk od naboju ogłosza minister wojny, że odzysk będzie się płacić do 50 fen. za kilogram taliaków, które należy oddawać władzom. Dotychczas płacono za kil-tylko 25 fenigów.

Pozyskanie tłuszczu z popiółczek. Wy-dział wojskowy dla tłuszczu i olej hasło: »Starajcie się o tłuszczek i zaliczcie ustanowienie aparatów w celu pozyskiwania tłuszczu bez korzystania odchodziących popiółczek. Dlęgi po-parcia, które wydali wojski załatwiać w celu prasie, ideę powstała przez wydział wojskowy można było roz-przesiącać w całych Niemczech. W tym czasie ustanowiono znaczną ilość zaletanych przez wydział wojskowy aparatów do oddzielania tłuszczu i ssacze ich ho-scji porządkano w ten sposób z popiółczek. Aparaty po-dobno ustanowiono również w Belgii i w Polsce.

Z nadchodzących codzienności do wydziału wojskowego zapytan tak ze strony władz jak i prywatnych u-rzędników, iż w tym czasie nie ma już żadnych aparatów do oddzielania tłuszczu i ssacze ich ho-scji porządkano w ten sposób z popiółczek. Aparaty po-dobno ustanowiono również w Belgii i w Polsce.

szukania tłuszczy z popiółkiem. W celu usunięcia tych niejasności o do organizacji podajemy następujące wyjaśnienia.

Sprawodcą można aparaty do wydzielania tłuszczy pod względem wydziału wojennego. Sprawodzający się natomiast zobowiązać, że cały pozyskany w sposób tłuszcz odstawi do wydziału wojennego. Wydział wojenny płaci za tłuszcz z popiółkiem odpowiednio cenę, ustanowioną w każdym pierwszym dniu kwartalnym. Wobec drogości obecnej tłuszczy, aparat taki jak się zapłaci.

Bekki potrzebne do przesyłki tłuszcza dostawia wydział wojenny za darmo przez swych agentów i tak samo odbiera przesyłkę z miejsca bez kosztów.

Z różnych stron zapytywano się wydział wojenny, czy po ukończeniu wojny opłaci się wydzielanie tłuszczy z popiółkiem. Na to odpowiedź można, że wydział wojenny przeprowadzi organizację, która zapewni pozyskiwanie w ten sposób tłuszczy nawet w czasie pokoju.

Spodziewać się więc można, że właściciele aparatów do wydzielania tłuszczy, będą mieli w nich mały, aby dochód. Władze, restauratory, rzeźnicy, masarze itp., którzy nie posiadają jeszcze aparatów do wydzielania tłuszczy, powinni się natychmiast zgłosić do wydziału wojennego dla tłuszczy i olej, Berlin, W. 8 Konsulstr. 29–30, aby nabyć je, w celu pozyskania tłuszczy i utrzymania w czystości kanalizacji. Wielkie zakład odtwarzające odpadki całych miast wymagają od zalożenia zbyt wiele czasu i nie mogą w czasie wojny dostarczać dość szybko tłuszczy. Natomiast aparat ustawiony w każdym domu, w którym przerabia się tłuszcze, może przyczynić się w znacznej mierze do potrącenia ogólnego zapotrzebowania surowca.

Na bezdomnych złożyły na nasze ręce w dalszym ciągu p. M. z Cyprzanowa 5 mkr. Dalsze datki na ten cel chętnie przyjmujemy.

Zmiany w duchowieństwie. Ko. dr. Łukaszewski z Berlina przeniesiony został do Wrocławia jako wikary przy tumie. Ks. prob. Hajduk z Pawłowa objął parafie Łony.

Karty na masło. Północna Norrd. Allgemeine Zeitung pisze: W ostatnim czasie dość często ukazywały się w gazetach wzmianki, że zupełnie zaniechano regulowania zużywania tłuszczy. Wobec tego stwierdzamy, że mianożne kota rzadowe jak dawniej tak i obecnie myślą, o uregulowaniu zużywania masła i tłuszczy. Przygotowuje się już dane co do produkcji tłuszczy, dalej jaką ilość przeznaczyć należy na każdą osobę i w jaki sposób wolno zużywać tłuszcze. Na rok zaprojektowane zostały karty na masło w tych dzielnicach, w których należy się liczyć z brakiem masła.

Najwyższe ceny na zwierzętne. Kanclerz Rosyjski wydał rozporządzenie, ustanawiające najwyższe ceny na zwierzętne. Gminy mają ustanowić ze swoimi stronami ceny w handlu detalicznym. Pomiędzy innymi cena za zakup skórki nie może przekraczać 5 marek, bez skórki 4,50 marek.

Zapomogi dla dzieci zaciagniętych do wojska. Państwo placu szkolne za dzieci zaciagniętych do wojska i to za dzieci, chodzące do szkół ludowych, taki szkolne, z wyjątkiem opłaty za książki, — za dzieci do wyższych szkół chodzących, placu rocznie aż do 66 marek. Placi tak długo, dopóki ojciec z wojska nie powróci. Waiosek o płacenie szkolnego na dzieci winien zaciagnięty ojciec podać do swoich wojskowych przełożonych, albo gdy ojciec polegli, wtedy matka, do władz szkolnych.

Zołnierze, zwłaszcza starsi i żonaci, którzy już przeszło rok w polu się znajdują, powinni, o ile tylko służbowe interesu na to zezwalają, bez żadnych powiadomień urzędowych i bez wszelkich trudności otrzymywać uloty.

Na 1. niedzielu adwentu.

Lekcyja

z listu św. Pawła apost. do Rzym. rozdz. 13, wiersz 11–14.

Bracia, wiecie, czas, iż jest godzina, abyśmy już ze snu powstałi, albowiem teraz bliższe jest nasze zbawienie, niż kiedyśmy uwierzyli. Noc przeminęła, a dzień się przybliżył; odrzućmy zatem uczynki ciemności, a obleczmy się w zbroję światłości. Jako we dniu uczciwie chódźmy, nie w biesiadach i pijanistwach, nie w łóżach i niewystydliwościach, nie w zwadzie i zazdrości, ale się obleczcie w Pana Jezusa Chrystusa.

Ewangelia

św. Łukasza rozdz 21, wiersz 25–33.

Onego czasu rzekli Pan Jezus do uczniów: I będą znaki na słońcu i księżyca i gwiazdach; a na ziemi uciśnienie narodów dla zamieszania szumu morskiego i nawalności; gdy będą ludzie schać od strachu i oczekiwania tych rzeczy, które będą przychodzić na wszystek świat. Albowiem mocie niebieskie wzruszone będą. A tedy ujrzą Syna człowieczego, przychodzącego

Tak brzmi najświeższe rozporządzenie p. ministra wojny, wydane w tym miesiącu.

— **Wysyłka łatwo zapalnych przedmiotów,** jak eteru, benzyny, zapalników benzynowych, karbidu, nabol, zapalek i t. d. przez pocztę jest zupełnie zakazana, nawet w osobnym opakowaniu. Ponieważ mimo wszelkich przestróg, wysyłka łatwo zapalnych przedmiotów przybrała nadzwyczajne rozmiary, przeto administracja pocztowa — ze względu na liczne nieszczęśliwe wypadki — przeciwko niestosującym się do zakazu wystąpi na drodze sądowej.

— **Ważny wyrok.** Ogólnie jest umiemiane, że owoc, zwieszący się na gruncie sąsiada, może tenże robić i uważać go jako swoją własność. Umiemiane to jest błędne. Właścicielka Joana Bielau, w pewnej wiosce powiatu elbląskiego, była również tego zdania i zrywała dnia 10 sierpnia r. b. jabłka ze zwieszących się na jej gruncie gałęzi drzew właściciela sądu Jakuba Sogalskiego i zupyła je dla siebie. Za to stawała przed sądem ławniczym w Elblągu, który ją skazał na dzień aresztu. W uzasadnieniu wyroku powiedziano, że spadając na jej gruncie jabłka z drzew sąsiada wołały ją zatrzymać, jednakże do zrywania ich ze zwieszących się gałęzi nie miała prawa.

— **Niem. Krawarz.** Najprzewielebny biskup-sufragan z Olomuńca, ks. dr. Wisnar, odwiedził przy sposobności poświęcenia kościoła w Krzanowicach, także naszą wieś, i poświęcił dwa ołtarze boczne w naszym kościele. Ks. prob. Jurecka oraz cała parafia zgromadziła mu serdeczne przyjęcie. Ks. biskup wybierzmovali liczących wiernych, dzieci i starszych, wypowiadali przedtem do nich niemiecka i morawska naukę.

— **Z Kozielskiego.** Chałupnikowi Przybyli w Dzielnicu skradziono z mieszkania 50 mkr. Złodzieja nie zdolało dotychczas wyśledzić.

NOWINKI.

— **Proces o zab.** Ciekawy proces na tle wojennym niezwłocznie wkrótce będzie zajmował sądy. Otóż pewien jegomość kupił kiełbasy na targu w Zabrze na Górnym Śląsku, a ponieważ głód mu dokuczał, więc też nie czekając, zapuścił w nią zęby. Nieszczęście chciał, że przytem wylamał sobie jeden zęb, natrafiając na kawałek chrząstki. Jegomość ów skarzył się rzeźnika o odszkodowanie za stracony ząb, utrzymując, że chrząstka nie należy do kiełbasy. Natomiast rzeźnik jest innego zdania, i twierdzi, że kiełbasy wojennej bez chrząstki nie może sobie wystawić. Będzie to więc ciekawy proces.

— **126 narzeczeń.** Policyja berlińska przesztowała wyrafinowanego oszustę, który miał 126 narzeczeń. Jest to 40 lat liczący podczerwony Frydryk Rosenkranz. Podawał się za właściciela fabryki, umieszczając ogłoszenia w gazetach, w których poszukiwał żony z odpowiednim majątkiem. Od maja do tego czasu znał 126 wdów i panien, które były gotowe posłużyć fabrykanta Frydryka Langenberga, Postela, Hugona Weidaera i t. d. Rosenkranz przybierał sobie nazwisko. Gotowość swą przypieczętowywał udzieleniem pożyczki od 100 do 2000 marek. Oszust zawsze jakoś zdobywał ujęcia policyjnego kryminalnego. Powna kucharka dowiedziała się, że oszust mieszka w pewnym pensjonacie pod nazwiskiem Porstela i powiadomiła o tem policyjny. W chwili, gdy policyja dopytywała się o patron Porstela, uciekł Rosenkranz okiem. Przy tej sposobności zranił się trochę. To posłużyło mu do nowego oszustwa. Po wejściu pani w Zgorzelicach opowiadała, że miał wypadek, z którego codziennie się wyleczył, że wskutek tego nie mógł wykonać dostawy wojskowej. By szkodę powietrzać, potrzebuje pieniędzy na zakupno nowego materiału. Pani ta uwierzyła mu i dała 2000 marek gotówkę.

w obloku z mocą wielką i z majestatem. A to gdy się działa pocznie, oglądajcie a podnoście głowy wasze, bo się przybliża odkupienie wasze.

— I powiedział im podobieństwo: Pojrzycie na figę i na wszystkie drzewa. Gdy już z siebie owoc wypuszczają, wiecie, że blisko już jest latoto. Tak i wy gdy ujrzycie, iż się to będzie działa, wiedzieć, iż blisko jest królestwo Boże.

Zaprawdę mówią wam, że nie przeminie ten rok, aż się wszystko ziszczy. Niebo i ziemia przemianą, ale słowa Moje nie przemianą.

Nauka.

Adwent jest to wyraz laiciński i znaczy przyjście, to jest Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, który nastąpi w Boże Narodzenie. A więc Adwent jest oczekiwaniem tego przyjścia w cielesu Syna Bożego.

Od stworzenia świata aż do przyjścia Jezusa Chrystusa, czyli do jego narodzenia w mieście Betlejem, upłyнуło blisko cztery tysiące lat. Wtenczas wszystkie narody, oprócz narodu żydowskiego, nie znając prawdziwego Boga, klaniali się bałwanom drewnianym, albo ze złota i srebra ulanym i im cześć boską oddawały; to jest, wszystkie narody przed Chrystusem, oprócz żydowskiego, żyły w poganiawie, w bałwochwałstwie, w ciemności. — I na pamiątkę tych nieszczęśliwych czterech tysięcy lat naznaczą Kościół Boży cztery niedziele (nie tygodnie) Adwenty. — A wtenczas oczekiwano Mesjasza w uteknienniu i

Cidy dalszej gotówki od tej pani już uzyskać nie mogę, fałszywa na jej nazwisko weksle, które puszcz w obleg. Od pewnej Berlińianki wyłudził pieniądze na zakupno mebli dla wspólnego mieszkania. Meble wysłał z Berlina do Jeny, tam je odobrał i zaraz sprzedał. W tych dniach udało się wrócić policyjni ująć oszustu na Anhalckim dworcu.

Od Redakcji.

— **P. T. w M.** Prawo ani rozporządzenie takie nie istnieje. Zazwyczaj tylko przy śiodnym synie, jeżeli wszyscy synowie są przy życiu, chociażby obok nich byli jeszcze dziewczęta, zezwala cesarz nasz na stawianą prośbę na wpisanie swego imienia do ksiąg urzędujących jako ojca chrzestnego, przyczem skatula królewską wypłaca pełną kwotę dla dziecka.

Ostatnie wiadomości.

Z pola walki.

Główna kwatera. 25. listopada. (W. T. B.) Z zachodniego pola walki. Nie wydarzyło się nic ważniejszego.

Z wschodniego pola walki. Armia generała-feldmarszałka von Hindenburga. Bersenbrücke znajduje się w naszych rękach. Liczba jeńców wzrosła na 9 oficerów i 750 chłopów, zdobycz na 3 karabiny maszynowe.

Armia generała-feldmarszałka księcia Leopolda von Bawarskiego. Nic nowego.

Armia generała von Linsingena. Położenie bez zmiany.

Z pola walki na Balkanie. Pod Mitrowicą wzięły wojska armii generała von Koevessa około 10 000 Serbów do niewoli i zdobyły 19 karabinów maszynowych. W walkach o Pristinę i nad Sitnicą wpadło 7400 jeńców i 6 armat w nasze ręce. Zdobycz w narzędziach i zapasach wojennych jest znaczna.

Naczelnego dowództwa armii.

Ceny targowe w Raciborzu.

z dnia 25-go listopada 1915 r.		
Kartofle nowe	,	,
Stoma dług. (100 kl.)	0,00	0,00
Stoma krótka i pasow.	0,00	0,00
Siano nowe	8,00	8,00
stare	0,00	0,00
Masło do jedzenia za funt	2,55	2,55
Masło stołowe	2,55	2,55
Jaja mendel (15 sztuk)	2,25	2,25
Dowóz	był średni.	

Wszelkie druki

wykonują przedko i tanio

Nowiny Raciborskie w Raciborzu.

Za ogłoszenia redakcja nie przejmuje żadnej odpowiedzialności.

pragnieniu, tak i my dzisiaj oczekiwając go mamy w modlitwach i pokucie, gotując się na godne święcenie owoce narodzenia się Boga z Marii. — I stąd to Kościół Boży przybiera szaty pokutę, bo wszedzie smutek panuje.

A że Boże Narodzenie jest najpierwszym świętym kościolem, bo Chrystus tylko przez wcieleńie swej narodzenia mógl świat całym zbawić od greczu, a od przygotowania się do obchodzenia tego święta ów początek naszego zbawienia się rachuje; stądże pierwsza niedziela Adwenty jest początkiem roku kościołnego, czyli Nowym rokiem kościołowym.

Ewangielę świętą przeznacza nam Kościół Boży na pierwszą niedzielę Adwenty o końcu świata i sądzie ostatecznym. Ale ta sama Ewangelia była w niedzieli przeszła, to jest w ostatnią niedzielę po Świętach, w ostatnią niedzielę roku kościołowego. A więc tę samą Ewangielę o końcu świata i sądzie ostatecznym przeznacza Kościół Boży na początek roku swego i na koniec, bo chcę, aby ludzie o sądzie ostatecznym nigdy nie zapominali, aby pamiętały o tej wielkiej chwili była początkiem i końcem wszystkich naszych myśli, pragnień i uczynków; a przez to, aby ludzie pamiętali będąc na ów koniec wszystkich tych i sąd ostateczny, pamiętali o swej duszy i nie czeszli i grzeszyli; a jeżeli zgrzeszą, żeby zaraz przez Sakrament pokuty sw. się oczyszczali, a tem samem, aby wszyscy ludzie, gotowi na ów sąd, uniknęli wiecznego potępienia i doszli do chwały Ojca niebieskiego, do której nas doprowadzić chce Chrystus przez swoje narodzenie, śmierć i zmartwychwstanie chwały.

Scieśle stałe ceny!

Znana rzetelna usługa!

Na potrzeby zimowe i późniejsze

jest z powodu bezustannego podwyższania cen i szczupłości towarów obecny zakup położenia godny.

Przez wczesne, korzystne zakupno moich towarów za

około 250,000 mrk.

ofiariuję tak pod względem wyboru jak i cen większej części artykułów bardzo wielkie korzyści.

Po szczególne wymieniam:

Wielki zapas wełnianych chustek na głowę, rosyjski towar zdobyczny.

Atlasy, jedwabie, materye na suknie, plusze, sukna damska, zibelin, szewiet, materye na spódnicę, satyny, katuny, druki, katuny na okrycia, gradel, adamaszki, poszwy, wsypy, fartuchy, plótna, oxfordy, płócienna i bawełnicowa tkaniny na koszule i do innego użytku.

Walury, molton, flanel na koszule.
Materye męskie, materye na spodnie, manchester, kesieta.

Koszule trykotowe, spodnie, jaki, bardzo dobre dla żołnierzy, stanczki i ubrania dla dzieci, sztyble i kolorowe koszule dla kobiet.

Szale, chusty do okrycia welurowe i krimmer, czarne szale.

Plusze szenilowe, chusty wafowe i chusty tallowe.

Chusty tybetowe, gladkie czarne chustki na głowę z wełnianymi i jedwabnymi frendziami, wełniane, pojedawne i jedwabne chustki na szyję.

Kołdry, cerata, (Wachstuch).

okrycia na łóżka, parasole.

ręczniki, materye na chodniki.

kołnierzyki, krawaty.

Adolf Badrian,

Racibórz, Rynek.

Największy interes tej branży na miejscu.

Lekarz-dentysta C. Block

(lekierz na zęby)

Racibórz, ul. Dworcowa — (w domu Oberstl. Credit-Verein)
Sztuczne zęby, piomby, rwanie zębów z uzupełnieniem dźleza.

Emil Beck,

Racibórz,

tuż przy dworcu.

Wielka palarnia kawy z elektrycznym pędem poleca

palone kawy

w rozmaitych mieszankach.

Kakao, Czekolada,
tylko doskonale getunki.

najlepszy towar.

Bombony

w wielkim wyborze i tanio.

Prawdziwa chińska

herbata,

tylko w dobrych, wypróbowanych gatunkach.

Modre marki rabatowe.

Brunatne buty z cholewami w każdej cenie.

Męskie i damskie trzewiki, jedna para

Męskie i damskie trzewiki trwałe

Spiczaste damskie trzewiki, końskie box

Damskie trzewiki z kapą lakierową. derby

od 7,50 — 10,00 m.

od 12,50 pocz.

od 10,50 pocz.

od 9,50 pocz.

Wielki skład męskich i damskich

trzewików domowych,

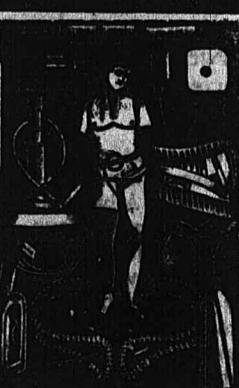
filiowych, z obsadą skórzana, sukiennych, pantofli, gumowe korki, podeszwy do wkładania, creme na obuwie po jak najniższych cenach.

Schuh-Centrale,

Racibórz, tylko Dworcowa ul. 2.

Polska usługa.

Polska usługa.

O faskowe poparcie proszę

Bernard Pitsch, drogeria ORŁA — Racibórz,
naprzeciw stolarni Pluszkiego Wielkie Przedmieście 31.
Telefon 262.

Zdrowie jest naj-

większym skarbem!

Polecam wszelkie
artykuły potrzebne
do leczenia chorych.

Dla rolników zas po-
lecam wszelkie jed, po-
trzebne w gospodarstwie
dla bydła, koni, krów, świń
itp., gdyż mam własne
laboratorium

Czeladników i uczniów

poszukuje
M. Rubin, SZEWG,
Racibórz,
Panieńska ul. 3.

Godzinki Adoracyi
Najśw. Sakramentu

do odmawiania podczas
wiecznej adoracji dla
diecezji wrocławskiej
cena 80 fen., z przesy-
ką 90 fen. polecają

„Nowiny Raciborskie”,
Racibórz-Ratibor.

Papier listowy

zawierający następujące serje:
1) barwne: 1) Nasi św. Patro-
nowie, 2) Narodowe, 3) Cztery
Pory roku, 4) Zwycięstwo
du górnospiskiego, 5) Typy lu-
du górnospiskiego — w każdej
tece 4 ark. list papieru, 4 ko-
perty, podkładka i bibułka
II jednokolorowe: 1) Rok
kościelny, 2) Nasza dzia-
wia, 3) Nasi wieszczę, 4) Miejsca pa-
tricja N. P. Mary, 5) Matka
Zemka, — w każdej tecce 4
ark. list pap., 4 koperty, pod-
kładka i bibułka,
polecają

„Nowiny Raciborskie”
Racibórz-Ratibor.